

УДК 343

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.3.13>**Радзівіло А. О.**

аспірант

Інституту економіки та права
Класичного приватного університету

ДО ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ НЕЗАКОННОГО ВИКОРИСТАННЯ З МЕТОЮ ОТРИМАННЯ ПРИБУТКУ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ, БЛАГОДІЙНИХ ПОЖЕРТВ АБО БЕЗОПЛАТНОЇ ДОПОМОГИ

Статтю присвячено проблематиці кримінально-правової характеристики незаконного використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги.

Наголошено, що воєнний стан в Україні та незадоволення у суспільстві через недоброчесні дії деяких благодійників, призвели до того, що законодавець мусив врегулювати питання належного використання гуманітарної допомоги та покарання осіб, що зловживають на біді інших людей.

Розглянуто питання щодо особливостей використання гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану в Україні. Проаналізовано проблеми вітчизняного законодавства та судової практики щодо притягнення осіб до кримінальної відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги.

Зазначено, що кримінальна відповідальність за незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги передбачена ст. 201-2 Кримінального кодексу України.

Досліджено положення Кримінального кодексу України, Цивільного кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України, Закони України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» та «Про гуманітарну допомогу», Постанова КМУ від 05.09.2023 № 953 «Деякі питання пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану».

Зроблено висновок про певну суперечливість вітчизняного законодавства щодо досліджуваного питання, відсутність загальної судової практики та наявність правової колізії.

На основі проведеного аналізу зроблено висновок про необхідність формування єдиного правового висновку в питанні притягнення до кримінальної відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги. Необхідність криміналізація незаконного використання гуманітарної допомоги саме у період воєнного або надзвичайного стану є цілком зрозумілою та виправданою. Саме цієї логіки додержувались ініціатори введення кримінальної відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги. Однак сучасне вітчизняне законодавство у даній сфері є дещо неузгодженим та потребує подальшого вдосконалення.

Ключові слова: благодійна діяльність, благодійник, благодійна допомога, благодійна жертва, безоплатна допомога, гуманітарна допомога.

Вступ. Воєнний стан в Україні та незадоволення у суспільстві через недоброчесні дії деяких благодійників, призвели до того, що законодавець мусив врегулювати питання належного використання гуманітарної допомоги та покарання осіб, які зловживають на біді інших людей.

Кримінальна відповідальність за незаконне використання з метою отримання прибутку гума-

нітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги передбачена ст. 201-2 Кримінального кодексу України. Відповідальність за вказані діяння встановлено Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги» № 2155-IX від 24.03.2022 р. Відповідно до диспо-

зиції ст. 201-2 КК України кримінально караним діянням є продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, вчинені у значному розмірі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням, пов'язаним з незаконним використанням або розкраданням гуманітарної допомоги присвятили свої роботи О. Боднарук, О. Дудоров, О. Колб, О. Марін, Р. Мовчан, Н. Муравська, В. Фурман, М. Хавронюк, А. Шевчук, думки яких, безумовно, заслуговують на увагу. Однак, проблематика розкрадання гуманітарної допомоги, особливо в період воєнного стану, була і надалі лишатиметься предметом гострих обговорень в суспільстві та об'єктом критики, що обумовлює актуальність обраної тематики.

Мета статті. Висвітлення проблем вітчизняного законодавства та судової практики, які виникають як при кваліфікації діянь, так і при призначенні покарання, за незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги. Пошук перспектив подальшого розвитку та вдосконалення вітчизняного законодавства у даній сфері.

Виклад основного матеріалу. Кримінальна відповідальність за незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги передбачена ст. 201-2 Кримінального кодексу України (далі – КК України). Відповідальність за вказані діяння встановлено Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги» №2155-IX від 24.03.2022 р. Відповідно до диспозиції ст. 201-2 КК України кримінально караним діянням є продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, вчинені у значному розмірі [1].

Кримінальному правопорушенню, передбаченому ст. 201-2 КК України, як і будь-якому правопорушенню, притаманні об'єктивні та суб'єктивні ознаки його складу, тобто: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт та суб'єктивна сторона. Все це обов'язкові елементи складу кримінального правопорушення. Факультативними

ж ознаками можуть виступати, зокрема, предмет кримінального правопорушення, місце, час, спосіб його вчинення.

Об'єктом кримінально-правової охорони, згідно з КК України, є певні суспільні відносини, зокрема, права і свободи людини та громадянина. Також це можуть бути відносини власності, та такі суспільні відносини, що відповідають за забезпечення конституційного ладу України, громадського порядку та громадської безпеки, охорону довкілля, миру і безпеки людства тощо. Тобто об'єктом кримінального правопорушення виступають суспільні відносини, перелічені у ст. 1 КК України, які охороняються законом і яким протиправним діянням завдано шкоду, або створено загрозу такого завдання [1].

Виходячи з аналізу ч. 1 ст. 201-2 КК України, об'єктом досліджуваного кримінального правопорушення є суспільні відносини у сфері благодійної діяльності. Об'єктивна ж сторона цього діяння може виражатися лише у таких формах: 1) продаж гуманітарної допомоги; 2) використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги; 3) укладання інших правочинів щодо розпорядження гуманітарної допомоги.

Суб'єктивна сторона досліджуваного кримінального правопорушення характеризується наявністю вини у формі прямого умислу та спеціальною метою – отримання прибутку. Під поняттям прибуток прийнято розуміти різницю між доходом від будь-якої діяльності та витратами, що були понесені за для одержання цього доходу. У простому ж розумінні цього слова це безпосередньо отримана вигода. Одночасно з цим, судова практика у цьому питанні досі не сформована і під отриманим прибутком, зазвичай, розуміється саме ринкова вартість гуманітарної допомоги.

Суб'єкт цього кримінального правопорушення, відповідно до ч. 1 ст. 201-2 КК України, загальний. Але існує й інша думка.

В розумінні законодавця гуманітарна допомога повинна передаватися від донорів – благодійних організацій (юридичних осіб) до отримувачів гуманітарної допомоги. Відповідно до ст. 4 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» суб'єктами благодійної діяльності є благодійні організації, які утворені та діють відповідно до даного Закону, а також інші благодійники та бенефіціари [2]. При цьому отримувачами гуманітарної допомоги повинні бути юридичні особи зареєстровані в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги,

який ведеться Міністерством соціальної політики України.

Так хто ж може бути суб'єктом цього правопорушення?

Очевидно, що це не може бути набувач допомоги, оскільки такі особи є кінцевими вигодонабувачами та на власний розсуд розпоряджаються допомогою. Також, це не можуть бути і донори, оскільки тільки вони вирішують яким чином і на яких умовах надавати гуманітарну допомогу. Цілком логічним залишається припустити, що саме отримувачі гуманітарної допомоги є тим суб'єктом, що має відповідати за зазначеною статтею.

Тобто, можна діти висновку, що «незаконно використовувати» гуманітарну допомогу могли би, хіба що, отримувачі (тобто службові особи та працівники юридичних осіб) і повинен бути спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення. Але ні, на даний момент вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 КК України, службовою особою – це лише кваліфікуюча ознака цього діяння (ч. 2 ст. 201-2). Проте, законодавець в диспозиції ст. 201-2 КК України чітко не визначає коло суб'єктів, фактично роблячи можливим притягнення до кримінальної відповідальності осіб, що не є суб'єктами отримання гуманітарної допомоги. Іншими словами, будь-яка осудна фізична особа, яка досягла шістнадцятирічного віку, може бути притягнута до кримінальної відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги у разі вчинення діяння, передбаченого ст. 201-2 КК України.

Отже, на цей час небагата судова практика з цього питання йде шляхом притягнення до відповідальності саме загального суб'єкта. При цьому неважливо чи має ця особа відношення до благодійного фонду чи до будь-якого іншого суб'єкта, якого задіяно до цієї діяльності.

Залишається незміною обов'язковою умовою для притягнення особи до відповідальності за цією статтею її обізнаність про статус товару, тобто розуміння особи, що товар призначений для благодійництва і будь-які дії з ним, що призводять до отримання прибутку, є протиправними. Тому, на практиці, суб'єктами цього правопорушення виступають будь-які особи, які задіяні у ланцюгу постачання, зберігання, перевезення та, навіть, розподілу чи фактичної передачі гуманітарної допомоги.

Крім того, досліджуване кримінальне правопорушення характеризується такою об'єктивною обов'язковою ознакою як предмет. Відпо-

відно до диспозиції статті предметом вказаного кримінального правопорушення виступають товари (предмети) гуманітарної допомоги, благодійні пожертви, безоплатна допомога. При цьому, кримінальна відповідальність за вчинене настає лише у разі, якщо загальна вартість такої гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги у триста п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян (значний розмір).

І це є обов'язковою умовою – поєднання специфічного предмету та його вартісний еквівалент. Саме вартість предмету вказаного правопорушення повинна перевищувати значний розмір, а не прибуток від його продажу чи інших дій. Отже, для кваліфікації не має значення яким чином та за яку ціну придбався товар, скільки коштувало його доставити до адресата, скільки сплачено при цьому податків (зборів, обов'язкових платежів) тощо. Головним чинником у благодійній діяльності є те, що отримувачі допомоги за це нічого не повинні платити. Це є визначальним принципом благодійництва.

На підтвердження цих слів, в Єдиному державному реєстрі судових рішень досліджено та проаналізовано 28 вироків за статтею 201-2 КК України, один з яких виправдувальний. У 21 вирокі судом затверджено угоду між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості.

Особливості порядку розгляду кримінального провадження на підставі угод регламентовано Главою 35 КПК України. Системний аналіз норм вказаної глави дає підстави стверджувати, що під час затвердження угоди про визнання винуватості, судом не досліджуються докази як винуватості, так і невинуватості особи, а тому вказані вирокі лише відтворюють фактичні обставини як їх було встановлено слідчим та прокурором під час досудового розслідування.

Більш корисними, з точки зору формування судової практики, є інші 7 вироків, один з яких виправдувальний.

З 28 проаналізованих вироків лише два вирокі із покаранням у вигляді реального позбавлення волі на 4 та 6 років. У 5 вирокіх на підставі ст. 69 КК України осіб засуджено до штрафу. У інших вирокіх покарання у вигляді позбавлення волі не перевищувало 5 років і на підставі ст. 75 КК України особи звільнялись від його відбування з іспитовим строком. У 19 вирокіх предметом кримінального правопорушення

були транспортні засоби, в інших вироках – інші види гуманітарної допомоги такі як цигарки, грошові кошти у виді пожертв, миючі засоби та продукти харчування, медичні товари, військова амуніція та військові прилади.

Вказаний факт документування правоохоронцями в основному саме продажу транспортних засобів як товарів гуманітарної допомоги може свідчити про більш простий алгоритм документування та доказування факту вчинення кримінального правопорушення, але не виключає провокацію вчинення злочину зі сторони правоохоронних органів.

Також у вироках судами приймалось рішення про спеціальну конфіскацію предмету кримінального правопорушення в дохід держави та на потреби Збройних сил України, а також застосовувалось додаткове покарання у вигляді позбавлення права здійснювати діяльність, пов'язану з благодійною, гуманітарною та волонтерською допомогою.

Окрему увагу хочу приділити єдиному на сьогоднішній день виправдальному вироку, постановленому 29.03.2023 Індустріальним районним судом міста Дніпропетровська по справі № 202/5006/22, який хоча і не набув законної сили після апеляції, але містить у собі альтернативну точку зору на проблематику притягнення до кримінальної відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги [3].

Так, вказаним вироком особу визнано невинуватою здебільшого через визнання судом недопустими ключових доказів сторони обвинувачення, але вирок містить і інші підстави для виправдання особи.

Зокрема, у вироку зазначається, що питання про походження предметів кримінального правопорушення, їх правову природу, стороною обвинувачення, у порушення п. 1 ч. 1 ст. 91 КПК України взагалі не з'ясовувалось під час досудового розслідування, не висвітлювалось у обвинувальному акті та не було предметом розгляду у судовому засіданні. Однак, те, чи є ці предмети гуманітарною допомогою в контексті положень ЗУ «Про гуманітарну допомогу» стороною обвинувачення не доведено та не доводилось взагалі. Разом із тим, питання щодо відношення цих предметів до гуманітарної допомоги має суттєве значення задля висновку про наявність або відсутність в діях особи складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 201-2 КК України – зокрема його об'єктивної сторони, тому що законодавцем у диспозиції

ч. 1-3 ст. 201-2 КК України передбачено наявність саме спеціального предмету – гуманітарної допомоги, як обов'язкової ознаки складу вказаного кримінального правопорушення.

Крім того, у вироку констатується, що задля кваліфікації діяння обвинуваченого за ч. 3 ст. 201-2 КК України необхідно доведення факту продажу товарів (предметів) гуманітарної допомоги з метою отримання прибутку. Мета отримання прибутку може бути доведена, якщо особою фактично отримано прибуток або якщо вона вчинила дії (замах на кримінальне правопорушення), в результаті яких мала отримати прибуток – різницю, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати. Таким чином, стороною обвинувачення не виконані вимоги п. 1 ч. 1 ст. 92 КПК України та не доведено наявності у діях особи суб'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 201-2 КК України – корисливого мотиву та мети отримання прибутку.

Отже, у цьому вироку судом береться до уваги не вартість товарів гуманітарної допомоги, а саме прибуток від їх реалізації, як різниця, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Однак, 24.07.2023 Дніпровський апеляційний суд скасував вказаний вирок та справу направив на новий судовий розгляд до суду першої інстанції [4]. Наразі розгляд справи триває і остаточні висновки робити зарано.

З початку повномасштабної військової агресії росії проти України законодавець значно спростив процедуру ввезення гуманітарного вантажу в Україну та визнання певних товарів саме гуманітарною допомогою. І, водночас, прийняв Закон, який доповнював КК України статтею 201-2. На практиці виникають непоодинокі випадки, коли не гуманітарний вантаж декларується як гуманітарна допомога з єдиною метою – швидко та без митних зборів доїхати до місця призначення. Отже, можливість декларувати майже будь-який товар як гуманітарний значно прискорила та спростила роботу волонтерів, проте поставила їх діяльність під ризик притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 201-2 КК України.

За даними Державної митної служби України станом на січень 2024 року усього з початку повномасштабної війни в Україну ввезено майже 1,7 млн. тонн гуманітарної допомоги та майже 145 тисяч транспортних засобів [5].

Крім того, 1 грудня 2023 року набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України, яка

передбачає низку змін при переміщенні вантажів гуманітарної допомоги через митний кордон України [6].

Водночас запрацювала Автоматизована система реєстрації гуманітарної допомоги, яка надає можливість подати декларацію в електронному вигляді. Такі новації запрацювали з 1 квітня 2024 року. На сьогодні є понад 8 тисяч зареєстрованих у системі організацій, які є отримувачами допомоги. Наразі реєстрація і ввезення гуманітарної допомоги здійснюється в автоматичному порядку за допомогою сайту автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги good.gov.ua.

Отже, підводячи певні підсумки, хочеться відмітити, що наразі немає сталої судової практики щодо визначення вартості предмета цього кримінального правопорушення, зокрема, яку дефініцію необхідно застосовувати – прибуток чи все ж таки вартість. А якщо використовувати вартість, то чи ринкову (на момент правочину), чи оціночну (зокрема встановлену висновком товарознавчої експертизи)? На практиці ці величини можуть суттєво відрізнятись, а тому можуть впливати на кваліфікацію.

Також, актуальним стає питання криміналізації цього діяння за відсутності умов надзвичайного або воєнного стану. Наразі, ми не зустрінемо кваліфікації діянь, пов'язаних з незаконним використанням гуманітарної допомоги, за частиною першою або другою статті 201-2 КК України. І, закономірно, спадає на думку, а чи є це діяння настільки суспільно небезпечним, щоб бути кримінально караним за умов відсутності надзвичайного або воєнного стану? І, чи буде настільки актуальним і масовим питання надання гуманітарної допомоги у мирний час?

На підтвердження цієї думки можна повернутися до статистики проаналізованих вироків. Дійсно, більшість вироків було пов'язано із незаконним продажем автотранспортних засобів, завезених як гуманітарна допомога. Але, здебільшого ці автомобілі купувались за кордоном і завозились в Україну під виглядом гуманітарної допомоги лише з однією метою, щоб мінімізувати сплату податків. Ба більше, за таких умов діяння повинні кваліфікуватись за іншими статтями Кримінального кодексу України. Такі діяння скоріше підпадають під ознаки умисного ухилення від сплати податків (стаття 212) або шахрайства з фінансовими ресурсами (стаття 222).

Наразі, хочу погодитись із думкою М. Хавронюка, який зазначав, що «якби статті 201-2

КК не було, то продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, вчинені з метою отримання прибутку та в розмірі понад 434 175 грн., кваліфікувалися б, виходячи з цього розміру, з урахуванням пункту 3 примітки до ст. 185 КК, за частинами 4 або 5 ст. 191 КК як розтрата чужого майна, яке було ввірене особі чи перебувало в її віданні, або як розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем. Через помилку законодавця, фактично більш тяжкий злочин – розтрата в значних розмірах – має каратись м'якше (за ст. 201-2 КК), ніж розтрата в розмірах, які відповідно до ст. 201-2 КК не є значними (за ст. 191 КК). Навіть якщо розглядати цю ситуацію так, що і ст. 201-2 КК, і ст. 191 КК регулюють одне питання, тобто має місце не конкуренція норм, а їх колізія, то і в цьому випадку розтрата відповідних предметів в значних розмірах слід кваліфікувати за ст. 201-2 КК, яка є більш новим законом, ніж ст. 191 КК» [7].

Схожої думки дотримуються і інші науковці, зокрема О. Марін. Погоджуємося із його думкою, що відбулась не криміналізація незаконних дій із гуманітарною допомогою, а виділення певної протиправної поведінки в окремий склад кримінального правопорушення. Таким чином, фактично відбулась не криміналізація, на яку спрямовувався законопроект, а диференціація кримінальної відповідальності [8].

Отже, на моє переконання, логіка криміналізація незаконного використання гуманітарної допомоги саме у період воєнного або надзвичайного стану є цілком зрозумілою та виправданою. І саме цієї логіки додержувались ініціатори тоді ще законопроекту (МВС України) про введення кримінальної відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги. Але в остаточній редакції закон прийнято саме такий, із певними неузгодженостями, невизначеністю та певною правовою колізією.

Вказана проблематика вирішується на практиці по різному вже понад два роки поспіль, тому є сподівання, що Верховний суд сформує найближчим часом правовий висновок з найбільш гострих та проблематичних питань, що надасть змогу припинити дискусії та почати на практиці однаково застосовувати норми статті 201-2 КК України без загрози покарати невинних чи виправдати винуватих.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n98>.
2. Про благодійну діяльність та благодійні організації. Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>.
3. Вирок від 29.03.2023 Індустріального районного суду міста Дніпропетровська по справі № 202/5006/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109889184>.
4. Ухвала від 24.07.2023 Дніпровського апеляційного суду по справі № 202/5006/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112640925>.
5. Стаття з назвою «Майже 47 тис. тонн гуманітарної допомоги ввезено в Україну у грудні 2023 року» від 08.01.2024 на сайті Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/maizhe-47-tis-tonn-gumanitarnoyi-dopomogi-vvezeno-v-ukrayinu-u-grudni-2023-roku-1443>.
6. Деякі питання пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану. Постанова КМУ від 05.09.2023 № 953. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/953-2023-%D0%BF#Text>.
7. Хавронюк М. За незаконне використання гуманітарної допомоги – кримінальна відповідальність (29.04.2022). Сайт Центру політико-правових реформ. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/za-nezakonne-vykorystannya-gumanitarnoyi-dopomogy-kryminalna-vidpovidalnist/>.
8. Марін О. К. Проблеми кримінально-правової оцінки незаконного використання гуманітарної допомоги за КК України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 334-338.

Radzivilo A. O. To the criminal-legal problem characteristics of illegal use for profit of humanitarian aid, charitable donations or free aid

The article is devoted to the problem of the criminal-legal characteristics of the illegal use of humanitarian aid, charitable donations or free aid.

It was emphasized that the state of war in Ukraine and discontent in society due to the unscrupulous actions of some benefactors led to the fact that the legislator had to settle the issue of the proper use of humanitarian aid and the punishment of those who abuse other people.

The issue of the specifics of the use of humanitarian aid in the conditions of martial law in Ukraine was considered. The problems of domestic legislation and judicial practice regarding bringing people to criminal responsibility for the illegal use of humanitarian aid are analyzed.

It is emphasized that criminal liability for illegal use for profit of humanitarian aid, charitable donations or free aid is provided for in Art. 201-2 of the Criminal Code of Ukraine.

The provisions of the Criminal Code of Ukraine, the Civil Code of Ukraine, the Criminal Procedure Code of Ukraine, the Laws of Ukraine "On Charitable Activities and Charitable Organizations" and "On Humanitarian Aid", Resolution of the CMU dated 05.09.2023 No. 953 "Some issues of omission and accounting of humanitarian aid in the conditions martial law".

It is concluded that there is a certain inconsistency of domestic legislation regarding the researched issue, the absence of common judicial practice and the presence of a legal conflict.

On the basis of the conducted analysis, a conclusion was made about the need to form a single legal opinion on the issue of bringing criminal responsibility for the illegal use of humanitarian aid. The need to criminalize the illegal use of humanitarian aid precisely during a period of war or a state of emergency is quite understandable and justified. It was this logic that was followed by the initiators of the introduction of criminal liability for the illegal use of humanitarian aid. However, modern domestic legislation in this area is somewhat inconsistent and needs further improvement.

Key words: *charitable activity, benefactor, charitable aid, charitable donation, free aid, humanitarian aid.*